

מדי שנה, בעונת החגים, מופיעות ב- עיתונים ידיעות רבות המספרות על חי- לוצם של מטיילים רבים, שדרכם אבדה להם בשמורות הטבע ברחבי הארץ. לכי- אורה, היציאה אל הטבע היא תופעה שיש לברך עליה ולטפחה. אולם, בפועל, מטיילים רבים נוטים לשכוח, כי קיימת בטיולים אלה מידת סיכון מסויימת ש- יש לקחתה בחשבון ולהתכונן אליה כ- ראוי. יש קוראי עיתונים הנלהבים לק- רוא סיפור על חילוצם של צמד אוהבים, שאיבדו דרכם ונתקעו על ראש צוק מחו- דר, מוקף תהומות, עד שהגיע מאי-שם מסוק חיל-האויר וחילץ אותם במהי- רות, ביעילות וכמובן, ברגע האחרון.

אילו ידעו קוראי העיתונים, כמה עו- לות פעולות-חילוץ אלו, שבהיקפן אינן מביישות, לעיתים, מבצע צבאי בעת מל- חמה, היה חיוך הרווחה והסיפוק נמ- חה מעל פניהם באחת. רק בשנה ה- אחרונה, לדוגמה, הוציא חיל-האויר סכום של כמיליון דולאר לחילוצם של מטיילים, תקועים. מיליון דולאר, ו- זאת, בימים בהם נשקלת החיוניות של כל שעת-טיסה בטייסות הקרב, עקב המצוקה התקציבית.

דמים תרתי-משמע

מפקד חיל-האויר, האלוף עמוס לפי- דות, אומר, כי בחיל-האויר נשקלת ה- כוונה לתבוע ממטיילים שיוכח כי הצו- רך בחילוצם נבע מרשלנות ומאי-מילוי הוראות רשות שמורות הטבע, את ה- סכום המלא שהוציא חיל-האויר כדי לחלצם. מחירו הממוצע של חילוץ נע בין 7,000 ל-10,000 דולאר. באוגוסט 1984 לבדו, הוזנק חיל-האויר לשישה חילוצים, מתוכם אזעקת-שווא אחת, ש- עלו כ-45,000 דולאר. „אך נוסף להו- צאה הכספית הגדולה“, מוסיף האלוף לפידות, „התנאים בהם נדרשים הצו- תים שלנו לחלץ את המטיילים הם, ב- דרך-כלל, מסוכנים מאוד. הסיכון הרב אותו נוטלים המחלצים נובע בדרך-כלל ממצבם הנואש של המחולצים, אך לרוב היה ניתן למנוע את המקרה כולו על- ידי ציות להוראות החברה להגנת ה- טבע.“

קריאותיהם לעזרה של המטיילים, התקועים מגיעות בדרך-כלל למשטרה או לגוף צה"לי. הקריאות עוברות בדי- קה ראשונית במטה הכללי וממנו מופ- נות למפקד חיל-האויר. „למעשה“, או- מר האלוף לפידות, „לא קיים גוף ממו- סד ומוסמך לבדיקת קריאות אלו. כל מטייל שחש שהוא בצרה יכול להזעיק מסוק לעזרתו כאשר ישנו סיכון לחי-

מחיר החיים

מאת יקיר אלקריב

אדם ואין אפשרות של חילוץ קרקעי — והקצאת מסוק למשימת חילוץ מאו- שרת. גם כאשר ישנם פצועים שמצבם הגופני מחייב עזרה רפואית מיידית, יוזעק מסוק ובו רופא וחובש, כדי לתת סיוע רפואי מוקדם ככל האפשר. בכמה מן החילוצים שנערכו בתקופת החגים האחרונה, נודע כי חלק מן ה- קברניטים ניצלו את זמן הריחוף מעל המחולצים לאימון הטייסים הצעירים שישבו לידם. מדוע, אם כך, לא מתייחס חיל-האויר אל החילוצים הללו כאל אימונים, רטובים, שאין כמוהם להכין טייסים צעירים לתנאי מלחמה אמ- תיים?

על חשבון אימונים ומבצעים

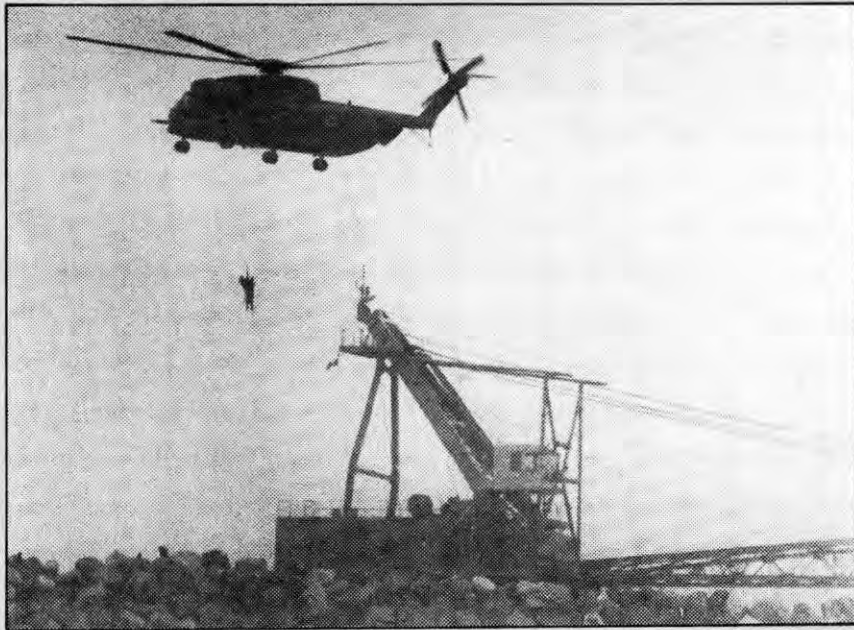
התשובה לשאלה זו מתחלקת לשניים:

ראשית, כאימונים, טיסות החילוץ הל- לו יקרות מאוד. ניתן לנצל, פה ושם, רגעים מסויימים בזמן החילוץ, אך ב- וודאי שלא באופן שיטתי. מוסיף ומס- ביר האלוף לפידות: „גם מנקודת-ראות של עקרונות ההדרכה, אין אנו מוכנים להתרגל למצב שבו אימונים נערכים ממש באותם התנאים שבהם נערכים ה- חילוצים האמיתיים. אם נתייחס לטי- סות אלו כאל טיסות-אימונים — הרי שהן יקרות מדי ומסוכנות מדי. כך ש- הן מבחינה הדרכתית והן מבחינה תק-

מפקד חיל-האויר: מטיילים שנזקקו לחילוץ אוירי בגלל רשלנותם — יחוייבו במחיר החילוץ

ציבית ההתייחסות לטיסות אלו כאל טיסות-אימונים היא בלתי-אפשרית.“

בטייסות המסוקים של חיל-האויר ו- במיוחד בטייסות הבל-212, הפכו הזנ- קות החילוצים של המטיילים לפעילות שיגרית, ממש ככל פעילות אחרת. טיי- סי המסוקים הוותיקים, קברניטים בכי- רים, כבר מכירים על פני שמורות הטבע את המקומות שבהם נתקעים המטיי- לים בדרך-כלל; על ראשי מצוקים ו- בכוכים נטוים על-פי תהומות.

המחיר הגבוה של החילוץ מחייב את חיל-האוויר לנסות ולקבל חזרה את עלות החילוץ בכל מקרה שניתן. בעיקר, מדובר על חילוץ בהם מעורבים אנשים וגופים מחו"ל. בצילום: חילוץ 70 עובדים איטלקים מדבורה שנתלשה מעוגניה מול מזח הפחם בחדרה, דצמבר 1980

להביא פצוע לחוף מיבטחים: משימה שיש בה סיפוק רב

להביא יולדת לבית-החולים או פצוע ל- חוף מיבטחים. כל מה שאנו מבקשים הוא לנסות להקטין את מספר המקרים בהם מסתבכים מטיילים — בשל תיכנון לקוי של הטיול, זלזול בהוראות הבטיחות או חוסר-זהירות."

על פי תחום

אחד המקרים שזכה לפרסום רחב ב- מיוחד, בשל המאמצים הרבים שהושקעו בחילוץ של שני מטיילים, התרחש לפני מספר שבועות באיזור נחל ערוגות. בחילוץ של שני המטיילים השתתפו מטוס-קרב, מסוק-חילוץ, צוות חיילים, צוות רפואי וכמה מאנשי רשות שמורות הטבע. מסוק הבל שחילץ אותם נזקק למספר תידלוקים במהלך הריחוף ה- ממושך מעל לכוד הסלעי הקטן שבו נלכדו השניים, כשמעליהם נמתח קיר סלעי גבוה ומתחתם פעורה תהום בת 200 מטרים.

את סיפורו של החילוץ מספר סרן א', קברניט המסוק שחילץ אותם, בליל ה- 15 אוקטובר 1984.

"באותו ערב, בשעה מוקדמת יותר, קיבלנו התרעה לחילוץ של מטייל אחר שהלך לאיבוד בנחל רחף. מטייל זה או- תר באמצעים קרקעיים. בשעה 11.00 הוזעקנו שנית. הפעם היו אלה זוג מט- יילים, שאבדו בנחל ערוגות. החיפושים אחריהם החלו כבר בשעות אחר-הצה- ריים המאוחרות ואנו היינו המוצא ה-

יידרש לפעילות. ככל שעולה מספר ה- חילוצים — כך עולים מאמצי הכוננות שלנו. פעילות מוגברת זו באה על-חשבון הפעילות המבצעית שלנו, כמו למשל, יכולתו של חיל-האוויר להשתתף במאמץ של צה"ל בלבנון."

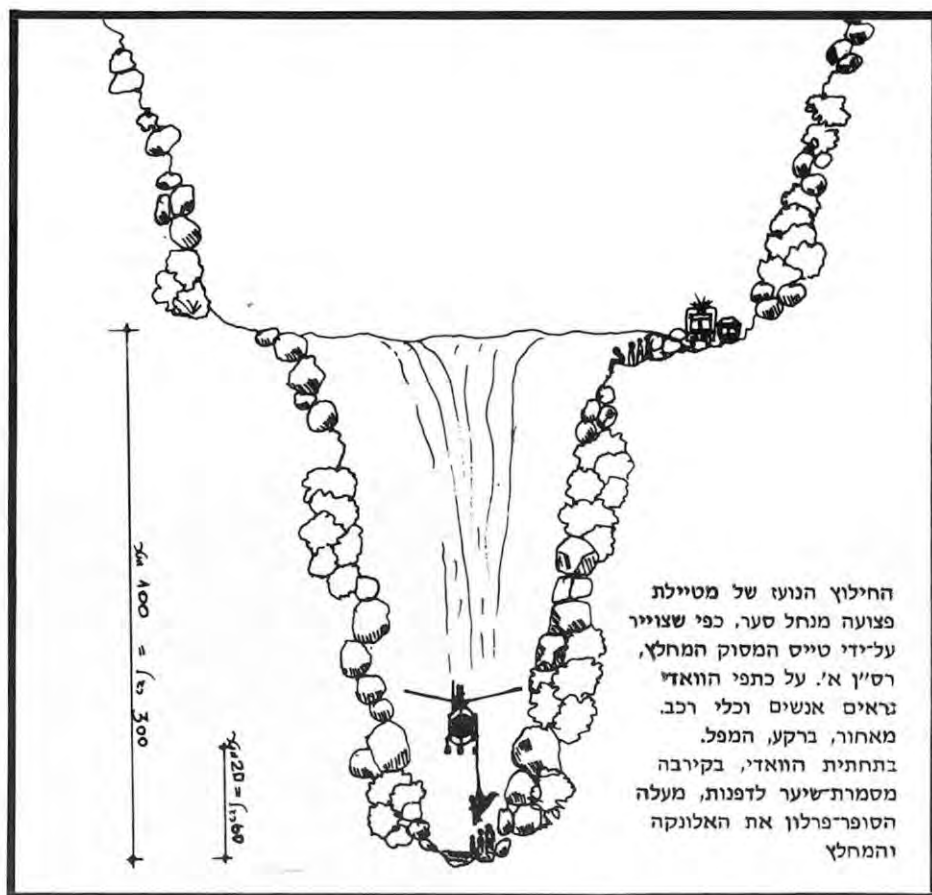
במקומות רבים באירופה ובארה"ב קיימים כוחות מוטסים המפקחים על שמורות-טבע גדולות. כוחות אלה, ב- סיורים מן האוויר, מאתרים שריפות, שומרים על היערות מפני מזיקים או טפילים וכשנדרש — גם מצילים טיילים לא-זהירים. מדוע, אם כך, לא נשקלת הקמתו של כוח מוטס, שיופעל על-ידי רשות שמורות הטבע, משמר הגבול או המשטרה. כוח, שיוכשר למשימות מסוג זה וישחרר את חיל-האוויר לפעילות מב- צעית ביטחונית, שלשמה הוא קיים? התשובה לשאלה זו נמצאת בספרי ה- ונקציב. "הקמתו של כוח מסוג זה, על רכישת ציוד, הכשרת כוח-אדם, תחזוקה ותיפעול שוטף — תעלה למשלם המי- סים, בסיכום כללי, יותר ממה שעולים לו כיום החילוץ כפי שהם," מסביר ה- אלוף לפידות, "כשפעילות זו מופקדת בידי חיל-האוויר, חלקה נספג ממילא בפעילות השוטפת שלנו. כך שבכל מקרה הפתרון שלנו הוא זול יותר.

חיל-האוויר אינו מתכוון, חלילה, ל- נער עצמו ממטלה זו. אנו סבורים, שזהו תפקיד ציבורי חשוב שחיל-האוויר חייב למלא. במישור האיש, יש ולטייסיים נגרם סיפוק רב בביצוע משימות אלו:

מפקד חיל-האוויר, האלוף עמוס לפידות: כטיסות אימונים — החילוץ הם יקרים מדי ומסוכנים מדי

ההזנקות הרבות להן נדרשים טייסי המסוקים, מלבד הבעייה התקציבית, מפריעות לעתים לפעילות המבצעית ה- ממשית של חיל-האוויר. "בהחלט ניתן להגדיר זאת כמעמסה," אומר מפקד חיל-האוויר. "חיל-האוויר קובע את מא- מצי הכוננות שלו לפי ההסתברות ש-

אחרון לאיתורם ולחילוץם. כשהגענו ל-
שטח, גילינו כי מלאכת איתורם של ה-
מטיילים כבר בוצעה עבורנו; לאחד מ-
הם היה מצת והוא הדליק אותו מדי
פעם. הבזקי האור נראו היטב בשמורה
החשוכה ואנשי השמורה כבר ידעו לכוון
אותנו למקום בו שכבו השניים.

זרקורי המסוק מצאו את שני המטייל-
ים כשהם שוכבים על משטח קטן ב-
מעין גומחה במרומי מצוק זקוף, שעליו
טיפסו. כשהגיעו לגומחה גילו כי הדרך
למטה תלויה מדי והדרך למעלה חסו-
מה בפניהם. כך שכבו כמה שעות, בקור
העז, ללא מים ומזון.

ממשיך א': „ראשית כל, החלטתי ל-
רוקן את המסוק מכל ציוד אפשרי כדי
שמשקלו יהיה קל ככל האפשר בזמן
הריחוף מעל הצוק. אנשי יחידת החילוץ
הביאו ציוד רב, שאותו השארנו בחוף.
כשהיה המסוק במשקלו המינימאלי,
יצאנו לסיור מקדים בשטח כדי לגלות
דרכי גישה אפשריות למקום בו שכבו
השניים. באותו הזמן עבר במקום גם
מטוס סקייהוק, שהטיל פצצות-תאורה,
שהקלו את הכרת פני השטח. כללית,
היה הלילה ליל ירח מואר למדי.

משימה כמעט בלתי-אפשרית

לאחר שאיתרנו את המטיילים וגילינו
עד כמה קשה מצבם מבחינת המחסור
במים, הנחתנו על מצוק סמוך כמה חיי-
לים מיחידת החילוץ ואת הרופא וה-
חובש. הם עמדו כ-50 מטר מהמטיילים,
ממתנינים. השארנו אותם במצב הזה ו-
טסנו חזרה למנחת לתידלוק. כשחזרנו,
כבר היה שתיים לפנות בוקר. יצרנו קשר
עם אנשי יחידת החילוץ והם ביקשו
להתחיל לרדת אל השניים. אנו הארנו
להם את נתיב הירידה למטה, תוך כדי
ריחוף בערוץ הנחל. אנשי החילוץ החלו
לרדת בזהירות, אך הסיכון היה רב מדי
וההתקדמות — איטית מדי. החיילים
עלו שוב אל חבריהם, שהמתינו למעלה
ואנו התחלנו לבחון דרכים חדשות ל-
פתרון הבעיה.

החלטתי להוריד לגומחה שבה היו
לכודים השניים איש-חילוץ, שיקשור
אותם ויעלה אותם למקום אליו נוכל
לשלשל את כיסא החילוץ. במבט רא-
שון נראה הדבר בלתי-אפשרי — אך
היינו חייבים לנסות זאת. נתנו לחייל
מעילים ומים והוא החל יורד אליהם.
הוא הצליח להגיע למקום שנמצא קצת
מעליהם, גם-כן על-פי התהום. (מאוחר
יותר אמר החייל, שאילו היה יודע עד
כמה מסוכן הדבר, היה חושב פעמיים
בטרם ירד...). החייל הצליח להגיע אלי-

להניח להם להיכנס ללא ציוד ולבוש
הולמים. ומי יודע, אולי בכך מנע אותו
פקח אסון נוסף וחסך למדינה כמה
עשרות אלפי דולארים.

בלי כל מרחב תימרון

סיפור אחר, שהיה אחד מסיפורי ה-
חילוץ הנועזים והיקרים ביותר השנה,
שייך לטייסת הסופר-פרלונים ולאנשי
המילואים. היה זה בתחילת חודש מאי
1984, בלילה חשוך בו יצא מסוק הסו-
פר-פרלון לטיסת-אימון בשמי הצפון. ב-
מהלך הטיסה קרא הנקרא של אחד מ-
בסיסי הצפון לטייסי המסוק לחזור מייד
לבסיס שממנו יצאו. צוות רפואי וצוות
אנשי יחידת-חילוץ כבר המתינו שם. ה-
מטרה — חילוץ של נערה פצועה קשה
שנפלה בזמן טיול בית-ספר מקרית-גת
לתהום בת מאה מטר בנחל סער.

רס"ן א', איש מילואים, קברניט ה-
מסוק קפץ מן המסוק ברגע שנחת
בבסיס וביקש שיוזמן מטוס-קרב, שיטיל
פצצות-תאורה מעל לאיזור נחל סער כ-
35 דקות מאוחר יותר. א' עוד לא יכול
היה לדעת אז כמה ארוך יהיה הלילה
ההוא וכמה מטוסים מנירים עוד ימרי-
או וינחתו במהלכו.

מספר א': „טסנו בגובה 3,000 מעל
לאיזור. הלילה היה חשוך ככל שהיה
יכול להיות. ליד הפצועה התמקם כוח

הם ולהביא אותם לנקודה נוחה יותר
מבחינתנו.”

בשלב זה ריחף המסוק המחלץ מעל
השלושה. מהמנוף שולשל כיסא חודר-
ה-ערות והמטייל הראשון נקשר והועלה
למסוק. המטייל השני סערב להקשר. ה-
פחד עשה את שלו. התהום העצומה,
הרעש והרוח שהקים המסוק, הזרקורים
החזקים, כל אלו היו קצת יותר מדי
בשביל עצביו, שנתרופפו בשעות ההמ-
תנה הארוכות. עברו דקות ארוכות ו-
מורטות עצבים עד שהצליח החייל ל-
שכנע את הבחור להיקשר כדי להעלותו
למסוק. לאחר שעלה גם החייל למסוק,
טסנו לעין-גדי, שם עברו השניים בדיקה
רפואית ראשונית ממנה עלה שהם ברי-
אים ושלמים, אם כי קפואים למדי.

חיל-האויר הוציא בשנה האחרונה כמיליון דולאר בחילוץ מטיילים

הלילה ההוא עלה לחיל-האויר כ-25
אלף דולאר.

ביציאה מהשמורה, לאחר שנסתיים
החילוץ בשעות הבוקר המוקדמות, נת-
קל איש רשות שמורות הטבע, בקבוצת
מטיילים, שעמדו להיכנס לשמורה כדי
לטייל בה. אלה היו בסנדלים, ללא ציוד
הולם ובלי מפות. איש השמורה סירב

המחלץ מעלה את האלונקה אל המסוק: טיול בוואדי במדבר יהודה מחייב זהירות מופלגת

אלונקה מיוחדת המונעת תזוזה. שישה חיילים מהכוח הקרקעי איזנו את ה-אלונקה, חלקם עמדו בתוך המים וחלקם על חודי הסלעים. הפעם לא עשינו גישה ארוכה ואיטית אל המקום, אלא קפצנו ראש' אל תוך הנקיק, התיישבנו והתחלנו לרדת לאט כשאנו מתבוננים למטה כדי לוודא שיש עדיין כמה סנטימטרים בין קירות הנקיק לבין הר-טור. הריחוף שלנו היה ריחוף זריז. איש יחידת החילוץ תפס את הכבל בניסיון הראשון, קשר את עצמו עם האלונקה, עשה סימן — והתרוממנו למעלה. ב-אוויר הבחנתי, שהאלונקה עם המחלץ והפצועה מסתחררים במהירות גבוהה.

הסיפור עלה 60 אלף דולאר

חששתי, שאיש החילוץ יישמט או ש-הפצועה תיתקל באחד מגלגלי המסוק. כשהביא המנוף את המטען היקר למעלה, לא הצליחו חבריו ליחידה של ה-מחלץ להכניסו למסוק. רק לאחר כמה דקות של מאבק באלונקה המסתובבת במהירות, הצליחו להכניסו ואז הסתבר שהבחור פשוט התעלף באויר! סטי-רת-לחי מצלצלת העירה אותו מייד. הרופא שבדק את הנערה בשטח, אמר שלדעתו יהיה זה נס אם תחיה. נחתנו בבית-החולים, "רמב"ם" שבחיפה, באו-רה קשה.

חזרנו לבסיס על גבול הדלק. בתחקיר, זעמו החיילים על שהורדתי אותם מ-המסוק בזמן החילוץ והתנהל וויכוח קולני עד השעות הקטנות של הלילה. למחרת נמסר מבית-החולים שהבחורה ניצלה ושאפילו לא תהיה משותקת. מאוחר יותר שמעתי במטה חיל-האוויר, שהסיפור היפה שלנו עלה למדינה לא פחות מ-60 אלף דולאר!

במים. הורדנו אותו עוד קצת וכשהתברר לו שהוא נוגע בקרקעית הנחל, הוא ניתק ויצר מייד קשר עם הכוח הקרקעי, שהמתין למטה.

בעייה נוספת שנוצרה היתה בעיית ההנרה. הוואדי היה צר מאוד וכאשר האיר הנור מהצד, חסמה הדופן הגבוהה את האור והחברה למטה נשארו בחשיכה. היה צורך במיקום מדויק מאוד של המטוס המניר ובהטלה מיומנת מאוד של הנורים. רוח דרום-מערבית חזקה שנשבה בגובה, הקשתה מאוד על כך. לאחר שהורדנו את החייל חזרנו לנחיתה למעלה, על כתף הוואדי.

הסופר-פרלון הביא את הנערה מעל פי תהום בנחל סער לביה"ח "רמב"ם". מחיר המבצע 60,000 דולאר

למעלה נשבעתי לעצמי, שאני לא חוזר על הסיטוט של הריחוף למטה, על גבול מיגבלת הכוח. החלטתי לוותר על עוד אנשים מיחידת החילוץ כדי להקל על המסוק ככל האפשר. אנשי היחידה ל-חילוץ אוירי התרעמו — ובצדק מבחינתם — אחרי שנים כה רבות של אי-מונים על בובות גומי, סוף-סוף משהו אמיתי והנה בא הטייס הזה ורוצה לג-זול מהם את התהילה. שאלנו את ה-בחור למטה אם הוא יכול להסתדר לבד. הוא השיב מייד בשלילה. הסברתי לו את הבעייה והוא וויתר על עזרה נוספת ואמר שינסה להסתדר עם הכוח הקרקעי שכבר היה למטה.

כאן, בעצם, מתחיל הסיפור האמיתי; למטה, היתה הפצועה קשורה בתוך

קרקעי וסימן לי לנחות. החלטתי לחכות עד שיגיעו המנירים בשל הסכנה שב-נחיתה בלילה חשוך באיזור כזה. מטוס ראשון הגיע. פצצת-תאורה האירה את השמיים. הכוח הקרקעי נע לכיוון ה-נקודה שבה שכבה המטיילת, במצב קשה ביותר, כך נודע. מייד ביקשתי מטוס מניר נוסף. כשטסנו מעל למפל רסיסים, ראיתי מהאוויר התקהלות גדולה של אנשים וכלי-רכב מעל למפל. נחתתי על כתף הוואדי ברוח גב ובשיפוע שהיקשה מאוד על הנחיתה. התהום היתה בת מאה מטר. רוח מזרחית חזקה נשבה.

מייד כשנחתנו, פרקנו את המסוק מ-עודפי ציוד ואני שלחתי את טייס ה-משנה, גם הוא איש מילואים, להציץ לתוך התהום כדי לברר מהם האפשרויות שלנו מבחינה טכנית. בינתיים הגיע הכוח הקרקעי אל הבחורה ודיווח ש-מצבה חמור; פציעות ראש, גפיים, עמוד-שדרה. הטייס חזר אחרי שלוש דקות ואמר: זה עמוק — אבל יש תקווה.

מלמעלה נראה הוואדי כמו סירה בעלת תחתית עמוקה וצרה והיה מלא עצים ואבנים גדולות. הבחורה היתה צמודה לקיר המפל ושכבה במין נקיק צר ועמוק. כשראיתי מה התנאים שלנו, קיבלתי ממש בלק-אאוט. חשבתי שזה בלתי-אפשרי. החשש העיקרי שלי היה מאבנים שיתחילו לעוף כשהמסוק ייצור מערבולות-רוח בתוך הנקיק. היינו זקוקים לכל טיפת כוח, שהמסוק יכול היה לספק. הורדנו חובש אחד, חרף מחאו-תיו הקולניות והשארנו רופא ושלושה אנשי חילוץ. בשל הרוח המזרחית ה-חזקה, היה הריחוף שלנו צריך להעשות לכיוון קיר המפל. זאת אומרת, עם ה-פנים מזרחית. לא היה לנו מרחב תימ-רון לסיבוב נוסף. רק ניסיון אחד.

חירוף נפש להצלת נפש

באתי בנחיתה מודרגת מאוד ומבוקרת מאוד מצידו הפתוח של הוואדי. עצרתי בכל שלב כדי לבדוק אם אני יכול לרחף עד לנקודה הצרה ביותר מבלי שהרוטור יפגע בדפנות הנקיק. ירדנו אנכית מעל לנקודה. היינו על קצה גבול יכולת ה-ספק הכוח של המסוק. נוריות הטמפר-טורה המאקסימלית של המנוע נדלקו. באותו רגע החלה רוח מזרחית חזקה לנשוב ומכיוון שהיינו בתוך הנקיק, פע-לה עלינו הרוח מלמעלה ולחצה את המסוק לתוך הנקיק. איש צוות החי-לוצ החל להשתלשל בחבל לכיוון ה-פצועה וכשהגיע לגובה פני הקרקע, סימן להרים אותו חזרה מפני שהוא יורד